

До проблеми трактування понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість» на сучасному етапі розвитку економічної науки

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті досліджено різні підходи науковців до трактування понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість». Визначено основні дискусійні питання в даному напрямку досліджень. Обґрунтовано вибір підходів до розуміння сутності та змісту досліджуваних понять.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість.

Abstract

The problems of interpretation of the concepts of «investment», «investment activity» and «investment attractiveness» are investigated in the article. The main discussion questions in this area of research are identified. The authors' choice of approaches to understanding the essence and content of the studied concepts are grounded.

Keywords: investments, investment activity, investment attractiveness.

Вступ

Інвестиційна діяльність завжди була і залишається в центрі досліджень економічної науки. Посилена увага до інвестицій пояснюється тим, що вони є основним джерелом розвитку господарюючих суб'єктів, окремих галузей, економіки країни в цілому. Інвестиційна діяльність має значний вплив на господарську діяльність, соціально-економічні перетворення в країні, розвиток суспільства в цілому. Концептуальні засади інвестиційної діяльності формувалися історично з розвитком економічних відносин, а також із зростанням практичної уваги до даної сфери діяльності. Завдяки цьому в економічній літературі сформувалось розмаїття підходів щодо розуміння сутності та змісту відповідних понять, які характеризуються різними відтінками у трактуваннях, віддзеркалюючи історичні трансформації, розкриваючи відповідні особливості такого складного і багатоманітного процесу як інвестування.

Динамічні процеси, що відбуваються в глобальній економічній системі, України зокрема, вимагають переосмислення концептуальних підходів щодо розуміння сутності та змісту більшості основоположних категорій, які характеризують ринкові відносини. Розмаїття підходів до трактування поняття інвестицій, а відповідно і похідних від нього термінів, у вітчизняній і зарубіжній теорії та практиці значною мірою пояснюється складністю даного поняття, а відповідно і смисловою багатозначністю цієї економічної категорії.

Відповідно питання інвестицій, інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Вагомий внесок в даний напрям досліджень зробили І. Бланк, Л. Борщ, М. Денисенко, Т. Майорова, А. Пересада, А. Поручник, П. Рогожин, Н. Татаренко, В. Федоренко, А. Череп, В. Шевчук, Л. Гітман, М. Джонк, Дж. Кейнс, У. Шарп та інші, які, враховуючи певні особливості розвитку економіки, розкривають сутність вищезгаданих понять у своїх працях. Незважаючи на фокусування науковців на даних напрямках досліджень, і досі залишаються дискусійними питання трактування вищезгаданих понять.

Метою даної статті є узагальнення та уточнення понятійного апарату, що використовується в процесі дослідження інвестицій, інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості підприємства.

Результати дослідження

У своїх роботах відомий український економіст І. Бланк справедливо зазначив, що інвестиції – це категорія, яка найчастіше використовується в економічній системі на макро- та мікрорівні [1]. Водночас і досі в економічній науці простежується суперечливість думок щодо тлумачення поняття

«інвестиції». Як підсумовує Л. М. Сорока така широта сутнісних рис безпосередньо обумовлена тим що [2]:

по-перше, поняття «інвестиції» часто ототожнюється з капіталом, сутність якого вчені трактують по-різному;

по-друге, у деяких підходах існує певна невизначеність щодо розуміння сутності та змісту понять «капітальні вкладення» та «капітальні інвестиції»;

по-третє, автори мають різні підходи щодо визначення внутрішнього змісту інвестицій, що не завжди відображає характеристики інвестицій як економічної категорії.

Варто зауважити, що термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає вкладати.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції – це всі різновиди майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [3].

На сьогодні найпростішим і найпоширенішим підходом в економічній науці до поняття інвестицій є трактування його як вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Дане визначення є домінуючим як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. При цьому значна частина економістів робить акцент саме на прирості капіталу, вважаючи, що він повинен компенсувати інвестору відмову від використання наявних коштів для самостійного споживання, а також відшкодувати йому ризик та можливі збитки від інфляції в майбутньому [4].

Джон Мейнард Кейнс зазначив, що інвестувати означає купувати певне добро для доходу, який ми очікуємо отримати від нього в майбутньому. Кейнс стверджував, що інвестиції – це поточний приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності за даний період, а також, що інвестиції – це частина прибутку за певний період, який не використовувався для споживання [5].

Твердження Дж. Кейнса, що джерелом інвестицій є прибуток, на сьогодні є досить вузьким, оскільки за сучасних умов існують і інші джерела формування інвестицій. Водночас більшість дослідників погоджуються з Дж. Кейнсом, що інвестиції потребують відмови від меншого сьогодні задля збільшення споживання в майбутньому, вказуючи на те, інвестиції – це авансування в накопичення. Зокрема К. Маркс зазначив: «Капітальна вартість авансується, а не витрачається, тому що ця вартість, переходячи різні фази циклу, знову повертається до своєї початкової точки і причому повертається збагаченою додатковою вартістю. Це характеризує її як авансовану вартість» [6].

На думку економістів К. Макконнелл та С. Брю інвестиції – це вартість будівництва нових заводів, машин та обладнання; витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва; витрати на покращення освіти, здоров'я працівників або збільшення мобільності робочої сили. Автори вважають, що будь-які інвестиції в людський капітал спрямовані на підвищення продуктивності працівників (підвищення їх кваліфікації та розвиток навичок) [7]. Варто відмітити, що даний підхід враховує інвестиції в людський капітал, що є важливим за сучасних умов, водночас не відображає мету та значення інвестування, що обмежує застосування в повній мірі такого трактування.

На сьогодні в економічно розвинених країнах світу поняття інвестицій переважно трактується як придбання цінних паперів, тоді як в Україні його здебільшого ототожнюють з поняттям капітальних вкладень [2]. Така невідповідність безпосередньо пов'язана з різним рівнем розвитку фінансового ринку. Розгляд сутності та змісту поняття інвестицій тільки через призму рівня розвитку фінансового ринку є обмеженим.

Варто відмітити, що іноземні фахівці в своїх роботах наголошують на важливості фокусування саме на фінансових інвестиціях – вкладення в цінні папери, зазначаючи, що лише примітивна економічна система характеризується переважною часткою реальних інвестицій.

Відповідно об'єктами вкладення можуть бути як реальні, так і фінансові активи.

Одним із дискусійних моментів в економічній науці залишається питання форми інвестицій. Частина науковців вказують на лише грошове вираження інвестицій, але переважна більшість погоджується з тим, що інвестування може здійснюватися у будь-якій формі. Як зазначає В.Г. Федоренко інвестування капіталу може здійснюватися у будь-якій формі: майна, немайнових активів, сукупності технічних, технологічних, комерційних та інших знань, досвіду у сфері виробництва, природних ресурсів, споруд, будівель та інших майнових прав [8].

Беручи до уваги результати проведеного дослідження, вважаємо, що інвестиції – це вкладення фінансових, майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою генерування прибутку, його нарощування, а також досягнення соціального ефекту.

Розвиток економічної думки щодо досліджень поняття інвестицій став підґрунтям для уточнення трактування сутності поняття «інвестиційна діяльність». Однак єдиного підходу щодо його тлумачення в роботах зарубіжних і вітчизняних науковців і досі немає.

Проведене дослідження дозволило сформуванню таблицю 1, в якій відображено підходи до визначення сутності та змісту інвестиційної діяльності.

Таблиця 1 – Підходи науковців до визначення сутності поняття інвестиційної діяльності

Джерело та/або автори	Трактування поняття «інвестиційна діяльність»
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [3]	Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій
Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П. [9]	Інвестиційна діяльність – це складова економічного управління діяльності підприємства, яка потребує визначення організаційно економічних методів та форм управління усіма стадіями інвестиційних процесів на рівні підприємства, регіону, галузі та національного господарства в цілому
Мойсеєнко І. П. [10]	Інвестиційна діяльність підприємства – це об'єктивний процес, який має властиву для нього логіку та розвивається відповідно певних закономірностей, відіграє важливу роль у господарській діяльності підприємства, оскільки за своєю економічною природою інвестиції являють собою відмову від сьогочасного споживання для одержання прибутків у майбутньому
Поєдинок В. В. [11]	Інвестиційна діяльність – це сукупність дій господарського та управлінсько-господарського характеру, що здійснюються суб'єктами господарювання щодо підготовки до вкладення інвестицій, безпосереднього вкладення інвестицій (інвестування) та господарського використання вкладених інвестицій
Татаренко Н. О., Поручник А. М. [12]	Інвестиційна діяльність являє собою послідовну, цілеспрямовану діяльність, що полягає в капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті отримання прибутку або певного соціального ефекту
Витун С. Є., Чигрина А. І. [13]	Інвестиційна діяльність – це частина господарської діяльності підприємства щодо цільового формування та розпорядження власними та позичковими джерелами фінансових ресурсів, а також амортизація, що забезпечують його розширене відтворення

На нашу думку, досить простим і зрозумілим є трактування поняття інвестиційної діяльності, що наведено в законі України «Про інвестиційну діяльність».

Як показують результати дослідження пріоритетним завданням інвестиційної діяльності є вибір об'єктів інвестування, що мають найбільш привабливі перспективи, які дозволяють забезпечити найвищий рівень прибутковості інвестування. Водночас за сучасних умов господарювання підприємству доцільно виявляти ініціативу в прагненні знайти потрібного інвестора, якого потім необхідно переконати в доцільності інвестування. Успіх даного переконання обумовлюється рівнем інвестиційної привабливості підприємства.

В сучасній економічній науці також немає єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «інвестиційна привабливість підприємства».

Представники англо-американської економічної школи, а саме Л. Гапенскі, Ю. Бріггем, Т. Коупленд, У. Шарп, Ф. Дж. Фабозци, визначають інвестиційну привабливість підприємства як максимізацію добробуту акціонерів, яка проявляється у зростанні ціни акції. Тобто, завданням фінансового менеджменту, як складової системи фінансового управління підприємства, є підвищення його інвестиційної привабливості [14]. Такий підхід є досить вузьким, оскільки інвестиційна привабливість в даному контексті ототожнюється лише з корисністю для акціонерів.

Бланк І.О. розглядає інвестиційну привабливість з позицій фінансового стану підприємства як «інтегральну характеристику окремих підприємств – об'єктів можливого інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів і перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості» [15]. Такий же підхід підтримують ряд сучасних дослідників, серед яких Савчук В. П., Федоренко В. Г., Прилипка І. П., Дука А. П. та ін.

Вітчизняні спеціалісти Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств трактують інвестиційну привабливість підприємства як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора по відношенню до певного підприємства [16].

Вважаємо, що даний підхід є дуже узагальнений, що суттєво зменшує можливості його практичного застосування.

Дядечко Л. П. та Задорожна Я. Є. акцентують увагу на цілях інвестування, вважаючи, що інвестиційну привабливість слід розглядати як комплекс факторів, перелік і значення яких може змінюватись залежно від: цілей інвесторів; виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке здійснюється інвестування; економічного розвитку підприємства [17].

Група авторів Лепейко Т.І, Коюда О.П. та Коюда В.О. концентрують свою увагу лише на оцінюванні результатів діяльності підприємства, визначаючи інвестиційну привабливість підприємства як сукупність характеристик його фінансово-господарської та управлінської діяльності, перспектив розвитку та можливостей залучення інвестиційних ресурсів [18].

На нашу думку, найбільш повним є підхід, запропонований Черною Л. О., яка розглядає сутність поняття інвестиційної привабливості підприємства як поєднання певних характеристик: економічної (інвестиції) та психологічної (привабливості) форм. Відповідно, виходячи з вищевикладеного, під інвестиційною привабливістю підприємства слід розуміти сукупність економіко-психологічних характеристик фінансово-господарської діяльності підприємства, які відповідають вимогам інвестора та забезпечують досягнення ефекту від вкладень при відповідному рівні ризику [19].

Висновки

Підводячи підсумок проведеного дослідження щодо трактування понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість», можна зробити висновок, що розкриття змісту даних понять є досить складним завданням. Значна частина науковців звертають свою увагу на питання розкриття та поглиблення економічного змісту досліджуваних понять, спираючись на існуючий досвід як вітчизняних, так і закордонних фахівців. Кожний з них зробив свій внесок у дослідження сутності інвестицій, інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості. Проте і досі в науковій літературі існують суперечності щодо розуміння сутності та змісту цих понять: існуючі підходи різняться внутрішнім змістом і характеристиками понять, цілями, об'єктами, формами інвестування тощо.

За результатами дослідження інвестиції охарактеризовано як вкладення фінансових, майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою генерування прибутку, його нарощування, а також досягнення соціального ефекту.

Найпростіший та досить зрозумілий підхід до трактування поняття інвестиційної діяльності запропоновано в Законі України «Про інвестиційну діяльність».

Серед різних підходів до трактування сутності та змісту інвестиційної привабливості підприємства як досить вдалий виокремлено підхід Черної Л. О.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2003. – 408 с.
2. Сорока Л. М. Економічна сутність інвестицій та теоретичні основи інвестування [Електронний ресурс] / Л. М. Сорока. // Ефективна економіка. - 2014. - № 2. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_78.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність в Україні» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
4. Денисенко М. Можливості активізації інвестування в сучасних умовах / М. Денисенко // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 28–32.
5. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс; [пер. с англ. под ред. Н.Н.Любимова]. – М. : Гелиос АРВ. – 1999. – 352 с.
6. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – [изд. 2-е], т.т. 23-25 (ч. I, II). – М. : Гос. Изд-во политической литературы, 1959.
7. Макконелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю; [пер с 16-го англ. изд.] – М. : ИНФРА-М, 2007. – 940 с.
8. Федоренко В. Г. Інвестиційний менеджмент : навч. посібник / В. Г. Федоренко. [2-ге вид., доп.]. – К. : МАУП, 2001. – 280 с.
9. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності : монографія / За заг. ред. В. М. Гриньової. — Х. : ХДЕУ, 2002. — 464 с.
10. Мойсеєнко І. П. Інвестування : навч. посіб. / Мойсеєнко І. П. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
11. Поєдинок В. В. Інвестиційна діяльність як вид господарської діяльності / В. В. Поєдинок // Господарське право та господарський процес. – 2013. № 6. – С.131–135.
12. Татаренко Н. О. Теорії інвестицій : навч. посіб. / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник. – Київ : КНЕУ, 2000. – 159 с
13. Витун С. Е. Финансы предприятия отрасли : пособие / С. Е. Витун, А. И. Чигрина. – Гродно : ГрГУ им. Я. Купалы, 2009. – 213 с.

14. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посібник / Дука А. П. – К. : Каравела, 2008. - 432с.
15. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. - К. : МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995 - 448с.
16. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Текст] ; затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству від 23.02.98 №22 // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1998. - №7. – С.5-16.
17. Задорожна Я. С. Підвищення інвестиційної привабливості підприємництва як напрямок залучення інвестиційних ресурсів / Задорожна Я.С., Дядечко Л.П. // Інвестиції: практика та досвід. - 2007. – №2. – С. 32–35.
18. Коюда В. О. Основи інвестиційного менеджменту : навчальний посібник / Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. – К. : Кондор, 2008. – 340с.
19. Чорна Л. О. Результативна стратегія досягнення інвестиційної привабливості підприємства / Чорна Л. О. // Інвестиції : практика та досвід. – 2008. – №24. – С. 4-6.

Причепна Ірина Валеріївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: rgyuchepa.iryna@gmail.com.

Сікорська Лілія Володимирівна – студентка групи МПОУ-18мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Рычепя Ірына В.– Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Sikorska-Murza Liliia V.- student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsia.